

OTVARANJE HRVATSKIH MUZEJA OSOBAMA S POSEBNIM POTREBAMA

NIKOLINA HRUST □ Zagreb

Osobe s posebnim potrebama u našoj sredini svakodnevno nailaze na probleme u kretanju, komunikaciji i pristupu zbivanjima koja ih zanimaju, a ti problemi najčešće nisu riješeni ni u ustanovama poput muzeja i galerija. U drugoj polovici 2005. godine ipak su ostvarena četiri projekta kojima su muzeji u Hrvatskoj napravili iskorak prema otvaranju svojih prostora osobama s posebnim potrebama.

Iako na području normativne regulative doneseni niz pravnih akata koji se odnose na prava osoba s invalidnošću (popis je na kraju teksta), toj se temi počela pridavati veća pozornost tek ove godine putem *Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom Ministarstva kulture*, koja se provodi od 2003. do 2006. godine. Toj je strategiji cilj omogućiti invalidnim osobama lakši pristup ustanovama u kulturi i parkovima prirode, a provedba mjera nacionalne strategije za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine predstavljena je na okruglom stolu 1. prosinca 2005., uz sudjelovanje svih ministarstava Republike Hrvatske. Pravnim aktima teži se pomoći i olakšati život osobama s posebnim potrebama u ostvarivanju njihovih socijalnih i ostalih prava, te osigurati uvjete za aktivno uključivanje u društvo, i to ponajprije uklanjanjem arhitektonskih i drugih barijera, gradnjom pristupnih rampa i podesta, ugradnjom dizala ili mehaničkih rampi, izradom edukativnih staza, adekvatnih sanitarnih čvorova, osiguranjem dovoljnog broja parkirališnih mjesta i propisanih dimenzija prolaza za invalidska kolica, postavljanjem ovješanih univerzalnih telefonskih govornica i ograda za usmjeravanje i pomoć pri kretanju, što bi sve trebalo rezultirati osveščivanjem okoline za probleme te skupine građana.

U muzejskoj su djelatnosti ove godine posebno značajna četiri kulturna događanja kojima je nakana bila pobuditi širu javnost na razmišljanje o problemima osoba s posebnim potrebama.

Splitski muzej hrvatskih arheoloških spomenika od 7. srpnja do 15. listopada 2005. otvorio je svoje prostore za izložbu odljeva antičkih spomenika iz Taktilne galerije pariškog muzeja Louvre iz Pariza pod nazivom *U dodiru s antikom*. Izvorni naziv izložbe je *Po uzoru na antiku*, a nastala je 2001. godine. Uz izložbu je gospodin Cyrille Gouyette iz Louvrea održao predavanje *Dodirom do gledanja; slijepe osobe otkrivaju umjetnost u Muzeju Louvre*.

U povodu Međunarodnog dana bijelog štapa i Europske godine društvene odgovornosti Muzej grada Zagreba je 13. listopada 2005. predstavio *Vodič po Muzeju grada Zagreba*, prvi muzejski vodič u Hrvatskoj namijenjen slijepima, slabovidnima, gluhoslijepima i svima koji imaju poteškoće s vidom.

Autorica vodiča je muzejska pedagoginja Vesna Leiner, a na njegovu predstavljanju svoje su viđenje tog projekta, uz autoricu, iznijeli i ravnatelj muzeja Vinko Ivčić, Vojin Perić, ravnatelj kazališta *Novi život* te zamjenik predsjednika Uprave Zagrebačke banke Alois Steinbichler.

Naglašeno je kako je vodič rezultat višegodišnje suradnje Muzeja grada Zagreba s udrugama koje se bave problematikom slijepih, slabovidnih i gluhoslijepih osoba s ciljem podizanja kvalitete života unutar muzejske djelatnosti upoznavanjem muzeja i njegove građe. Kako bi se pobudilo još veće zanimanje za takav projekt, vodič će biti podijeljen svim udrugama i ustanovama koje se bave problematikom slijepih, slabovidnih i gluhoslijepih osoba.

Na 70 stranica vodiča tekst je otisnut Brailleovim pismom i uvećanim tiskom, 20 predmeta iz postava otisnuto je reljefnim tiskom, a od navedenih predmeta moguće je taktilno doživjeti sedam izložaka koji su posebno navedeni i u tekstu. Kroz tekst i ilustracije vodiča autorica upoznaje posjetitelje sa zgradom muzeja kao zaštićenim spomenikom kulture i muzejskim postavom od 45 tematskih cjelina o povijesti, kulturi i životu Zagreba kroz stoljeća.

U Tiflološkom je muzeju u Zagrebu 2. prosinca 2005., u povodu Međunarodnog dana osoba s invaliditetom, otvorena izložba pod nazivom *Dodir antike*.

Idejni koncept izložbe izradili su Geneviève Bresc-Bautier i Cyrille Gouyette, predstavnici Taktilne galerije muzeja Louvre, koja je istu izložbu predstavila splitskoj publici. Muzeološku koncepciju zagrebačke izložbe osmislila je Željka Sušić, dipl. defektologinja, viša kustosica i viša pedagoginja, a prilagodbu koncepcije izložbe osobama s invaliditetom izradila je dr. sc. Morana Vouk, defektologinja, specijalistica orijentacije i mobilnosti. Likovni postav, dizajn kataloga i fotografije izradio je Davor Štifter, a prevoditeljica je Andreja Montani. Izložbu su na otvorenju predstavili Geneviève Bresc-Bautier i Cyrille Gouyette, Željka Sušić i Morana Vouk, a u ime Ministarstva kulture izložbu je otvorila pomoćnica ministra Goranka Horjan.

Katalog izložbe tiskan je u dva oblika - s uvećanim tiskom i s Brailleovim pismom, a dostupan je i u auditivnom obliku. Na 64 stranice dvojezičnoga hrvatsko-francuskog teksta uvećanog tiska nalaze se tekstovi francuskih i zagrebačkih autora izložbe te katalog izložaka s fotografijama svih eksponata na crnoj pozadini.

Izložba je postavljena u tri izložbena prostora, u kojima je u Zagrebu predstavljeno dvadeset devet izložaka, koji se mogu taktilno doživjeti, a izrađeni su od gipsa i sintetskih smola. Uz te taktilne eksponate izložene su i uvećane

IM 36 (3-4) 2005.

POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

Popis pravnih akata koji se odnose na osobe s posebnim potrebama:

1. Standardna pravila o izjednačavanju mogućnosti osoba s invalidnošću, Europska socijalna povelja (članak 15.) - potpisnice države članice Vijeća Europe - Hrvatska od 1996.
2. Ustav Republike Hrvatske (članci 57. i 64., NN 56/90)
3. Zakon o radu (NN 38/95, 54/95, 65/95)
4. Osnovni nacionalni ugovor za gospodarstvo i javna poduzeća (NN 16/95), s aneksom iii (NN 84/95)
5. Zakon o zapošljavanju (NN 59/95)
6. Zakon o poduzećima za zapošljavanje invalida (NN 57/89)
7. Konvencija MOR br. 102 o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju invalida, Geneva, 20. lipnja 1983. (Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori 6/95)
8. Zakon o određivanju poslova i radnih zadataka na kojima se zapošljavaju slijepi invalidi rada odnosno slijepi invalidne osobe (NN 12/97)
9. Pravilnik o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera (NN 47/82)
10. Zakon o prostornom uređenju (NN 30/94)
11. Zakon o sigurnosti prometa na cestama (NN 59/96)
12. Zakon o javnim cestama (NN 42/90, 100/96, 112/97)
13. Pravilnik o vozačkim dozvolama (NN 12/93)
14. Pravilnik o osposobljavanju kandidata za vozače vozila na motorni pogon (NN 89/94)
15. Uputstvo o postupcima pri prijevozu putnika i prtljage - željezničko uputstvo 161.
16. Zakon o gradnji (NN 175/03)
17. Pravilnik o projektima potrebnim za osiguranje pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i drugim osobama smanjene pokretljivosti (NN 104/03)

fotografije grafičkih otisaka, izum korintskog kapitela i konjanički kip Marka Aurelija.

Na ulazu u izložbene prostore posjetiteljima je dostupna taktilna karta i vodič na brajici, katalogi i vodiči s tekstom napisanim uvećanim i Brailleovim pismom, audiovodič, ali i povezi kako bi posjetitelji koji vide spoznali vlastite mogućnosti i ograničenja dodira. Muzej je omogućio i vodstvo na znakovnom jeziku, a teksturirane podne trake slijepim su osobama pomagale pri kretanju kroz prostor i označivale položaj izložaka. Prostor između izložaka svojom je širinom prilagođen i kretanju osoba u invalidskim kolicima.

U pozadini svake skulpture postavljene su uvećane fotografije detalja ili cjeline na crnoj pozadini radi jačeg kontrasta i bolje vidljivosti, a uz legende ispisane uvećanim slovima postavljene su i legende na Brailleovu pismu.

Kako bi posjetitelji stekli predodžbu o procesu izrade mehaničkih kopija koje danas nalazimo svuda oko nas, izložena su tri kipa Venere Milske. Kipovi su izrađeni u različitim mjerilima, a izložen je i kalup iz kojega je odlivena najmanja kopija kipa jer je upravo Venera Milka bila prva antička skulptura prema kojoj su napravljene mehaničke reprodukcije uz pomoć pantografa.

Posjetiteljima koji su željeli saznati više o bilo kojem eksponatu s izložbe to je bilo omogućeno putem računala postavljena u izložbenom prostoru.

U informacijsko-dokumentarnom dijelu izložbe predstavljeni su muzej Louvre i Tifloški muzej tekstovima o povijesti i poslanju tih ustanova, njihovim plakatima i publikacijama. Na dva računala u istom prostoru posjetitelji su se mogli informirati o zakonima, pravilnicima i drugim pravnim aktima koji se odnose na osobe s invaliditetom.

U malom odjeljku izložene su i dvobojne reprodukcije arheoloških motiva starih civilizacija u dubokom reljefu koje je udruga Nova akropola poklonila Kreativnoj radionici Dnevnog centra za radnu terapiju i rehabilitaciju djece s oštećenjem vida i dodatnim poteškoćama u razvoju Mala kuća iz Zagreba. Uz te reljefe mogla se vidjeti i videosnimka *Gozba bogova*, dio projekta *Mama Zemlja* grupe Rosopas Dnevnog centra Male kuće, a snimljeni je materijal prikaz multimedijske radionice štitenika Male kuće o temi grčkih mitova, uz glumu, ples i pjesmu.

I na kraju, s obzirom na to da je cijeli prostor Tifloškog muzeja prilagođen kretanju slijepih osoba i osoba s posebnim potrebama, podrazumijeva se i da je psima vodičima također dopušten ulaz, a u ulaznom dijelu pripremljeno im je mjesto za odmor i zdjelica vode.

Izložba je bila otvorena do 1. veljače 2006. godine, a za vrijeme njezina trajanja, u suradnji s Arheološkim muzejom u Zagrebu, posjetitelji su smjeli dodirnuti i originalne antičke skulpture u lapidariju Arheološkog muzeja na Zrinjevcu.

Četvrti važan projekt namijenjen osobama s posebnim potrebama - uvođenje audiovodiča po stalnom postavu uz pomoć mobilnog telefona - najavio je Muzej grada Zagreba, a predstavljanje tog projekta planirano je za 13. prosinca 2005. godine.

Zajednički cilj svih tih i sličnih akcija koje su se održavale ili će se održavati u hrvatskim muzejima trebala bi biti borba protiv getoizacije gotovo 10 % stanovništva Hrvatske i težnja za ukidanjem kulturnih povlastica "zdravih i pokretnih". Takvim odnosom poboljšala bi se komunikacija među ljudima, stvorili bi se posebni programi važni za osobe s posebnim potrebama i na taj način izložbe i projekti namijenjeni osobama s posebnim potrebama i oštećenjima vida više ne bi bili pojedinačne akcije već suvremeni pristup kreiranju i doživljavanju umjetničkih djela osviještenog društva, bez predrasuda i barijera.

Primljeno: 8. prosinca 2005.

OPENING UP CROATIAN MUSEUMS TO PERSONS WITH SPECIAL NEEDS

In Croatia, persons with special needs come every day upon problems in moving around, communicating and access to events that interest them, and these problems are most often not addressed adequately even in institutions like museums and galleries. Although a number of statutes have been passed relating to the rights of persons with special needs, any greater attention to the theme had to wait until the passing of the Ministry of Culture's National Strategy for a united policy for persons with disabilities, which was implemented from 2003 to 2006. In the second half of 2005 four projects were produced in which the museums of Croatia took an important step forward to opening up their premises to persons with special needs. The Split Museum of Croatian Archaeological Monuments opened up its premises for a special exhibition of casts from ancient monuments of the tactile gallery of the Louvre entitled In Contact with Antiquity, helping to mark international White Cane Day and the European Year of Social Responsibility. Zagreb City Museum presented its *Guide to Zagreb City Museum*, the first museum guide in Croatia intended for the blind, visually challenged and the deaf-blind, and all those who have some difficulties in seeing. To mark International Disabled Persons Day, the Typhology Museum in Zagreb opened its Contact with Antiquity exhibition. The fourth important project meant for persons with special needs was the introduction of an audio guide around the permanent display with the use of a cell phone - announced by Zagreb City Museum.

The common goal of all these and similar campaigns that have been and will be held in Croatian museums is to combat the segregation of almost 10% of the population of Croatia and to strive to do away with the cultural privileges of the healthy and the mobile.

18. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02) te izmjene i dopune istog zakona (NN 33/05)

19. Zakon o kretanju slijepih osoba uz pomoć psa vodiča (NN 131/98), Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom (NN 47/05)